

62 ויש אומרים שלא הוודו לו כל סיעתו - כל חביריו.
63 הגמרא מבררת את פרטי הדינים באותו מעשה שהתיר רבי יהודה
64 הנשיא את האשה לינשא: אָמַר לִיה רַבִּי (אליעזר) [אֶלְעֶזֶר] לְהַוּא
65 סָבָא - לזקן אחד שהיה באותו מעמד שהתירה רבי יהודה להנשא,
66 כִּי שְׂרִיתוּהָ - כאשר התרתם לאשה להנשא, לְאֶלְתֵּר - מיד שריתתה
67 להנשא, מִכִּיּוֹן דְּלֵא אֲתִי - שודאי לא יוכל לבוא עוד שכבר מת, או
68 דְּלִמָּא, לא התרתם לה להנשא אלא לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי, דְּהָא
69 אִיְקָיִים לִיה תְּנַאֲיָה - שאז התקיים התנאי, שכן עברו שנים עשר
70 חודש ולא בא.
71 שאל ההוא סבא את רבי אליעזר: וְתִיבְעֵי לָךְ אֲמַתְנִיתִין - והרי יכול
72 היית להקשות בדברי המשנה עצמה כן, דְּתַנְּן - שהרי שנינו בהמשך
73 אותה המשנה (גיטין ע"ג), נתן גט לאשתו ואמר לה הרי זה גִּטְךָ
74 מְעַכְשָׁיו אִם לֹא בָאתִי מִכָּאן עַד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי, וְמַת בְּתוֹךְ
75 שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי, הָיָו גַּם, כיון שהוסיף ואמר 'מעכשיו' הרי בדעתו
76 שיחול הגט מעתה בתנאי שלא יבוא עד לאחר שנים עשר חודש
77 (דְּהָא אִיְקָיִים לִיה תְּנַאֲיָה). וְתִיבְעֵי לָךְ - ויש לך להסתפק אף בדין זה
78 האם לְאֶלְתֵּר הָיָו גִּטְךָ - מיד שמת חל הגט, דְּהָא לֹא אָתָּה - שהרי
79 אינו יכול לבוא עוד. או דְּלִמָּא - או שמא, אינו חל אלא לְאַחַר שְׁנַיִם
80 עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי, דְּהָא אִיְקָיִים לִיה תְּנַאֲיָה - שאז התקיים התנאי. השיב
81 לו רבי אליעזר: אִין הָכִי נָמִי - אכן גם על דברי המשנה עצמה היה
82 יכול להקשות כך, אֶלְאֵה הַטַּעַם שְׂמַאלְתִּי שְׂאֵלָה זו דווקא אותך, הוא,
83 מִשּׁוּם דְּחִיּוּת בְּהַוּוּא מִנִּינְיָא - משום שהיית מאותם אנשים שנמנו
84 עם רבי יהודה הנשיא להתירה, ובודאי ידוע לו ממתי התירה רבי
85 יהודה.
86 הגמרא חוזרת לברר את מחלוקת חכמי המשנה ורבותינו בתנאי
87 הנכתב בגט: אָמַר אֲבִי, הַכֵּל מוֹדִים שָׂאם נָתַן לָהּ גִּט בְּלִילָה וְאָמַר
88 לָהּ לְבִשְׁתַּצְא חָמָה מִנְּרַתִּיקָה הִרִי אֶת מְגוּרְשָׁתָּה, לְכִי נִפְקָא קְאָמַר
89 לָהּ - בפירוש אמר לה שכאשר תצא חמה מגרשה, וְכִי מִיַּית בְּלִילָא
90 - ואם מת בלילה, גַּט לְאַחַר מִיַּיתָה הוּא, ואינה מגורשת, שהרי אין
91 אדם יכול לגרש לאחר שמת. והכל מוֹדִים שָׂאם נָתַן לָהּ גִּט וְאָמַר לָהּ
92 הִרִי אֶת מְגוּרְשָׁתָּה בְּגִט זֶה עַל מְנַת שְׂתַצְא חָמָה מִנְּרַתִּיקָה, מְעַכְשָׁיו
93 קְאָמַר לָהּ - שיחול הגט משעת מסירתו לה, אֶלְאֵה שְׂהוּסִיף לְכָךְ תְּנַאֲיָ
94 עַל מְנַת שְׂתַצְא חָמָה מִנְּרַתִּיקָה, וְכִי מִיַּית בְּלִילָא - ואם מת בלילה,
95 הָא וְדָא תְּנַאֲיָה הָיָו - הרי ודאי התנאי בגט התקיים שהרי אחר כך
96 זרחה השמש, וְגַט מְחִיִּים הוּא - ונמצא שהגט ניתן לה בחיי בעלה
97 והרי היא מגורשת, כְּדִרְבֵּי הוּנָא - כדעת רב הונא בדיני התנאי, דְּאָמַר
98 רַב הוּנָא, כֹּל הַוּוּאֵר עַל מְנַת, בְּאִמְרָא מְעַכְשָׁיו דְּמִי - כל העושה
99 מעשה ומתנה את חלותו בלשון זו, שאומר, על מנת שיתקיים דבר
100 מסוים, כאילו אמר שמעכשיו יחול אותו מעשה, ובלבד שבסופו של
101 דבר יקיים התנאי.
102 לֹא נִחְלָקוּ, אֶלְאֵה בְּאוֹמַר לְאִשְׁתּוֹ הִרִי זֶה גִּיטְךָ אִם תִּצְא חָמָה
103 מִנְּרַתִּיקָה, וְמַת בְּלִילָה, רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי
104 דְּאָמַר וְזִמְנוּ שֶׁל שְׂטַר מוֹכִיחַ עֲלָיו, וְהוּוּה לִיה אוֹתוֹ אִדָּם בְּאוֹמַר הִרִי
105 אֶת מְגוּרְשָׁתָּה מִהַיּוֹם אִם מָתִי - אם אמות, או בְּאוֹמַר הִרִי אֶת
106 מְגוּרְשָׁתָּה מְעַכְשָׁיו אִם מָתִי, ושנינו במשנה (גיטין ע"ג), שאם מת, הרי
107 זו מגורשת. וְרַבְּנָן, לִית לָהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי שׁוּמְנוּ שֶׁל שְׂטַר מוֹכִיחַ עֲלָיו,
108 וְהוּוּה לִיה בְּאוֹמַר לְאִשְׁתּוֹ זֶה גִּיטְךָ אִם מָתִי גְרִידָא - 'זה גיטך אם
109 אמות' לבדו, ולא הוסיף לומר 'מהיום' או 'מעכשיו', ושנינו במשנה
110 (שם) שהאומר כן ומת אינה מגורשת.
111 גִּיטְכָּא - שנינו בדברי המשנה בעדיות שהזכירה לעיל, הָעִיד יוֹסֵי בְּ
112 יוֹעֵזֵר אִישׁ צִרְדָּה עַל אִיָּל קְמַצָּא דְּכֹן, וְעַל מִשְׁקָה כִּי מִטְּבַחְיָא
113 דְּכֹן, וְעַל דִּיקְרָב לְמִיתָא מְסָאָב, וְכָרִי לִיה יוֹסֵי שְׂרִיָּא.
114 מְבַרְרַת הגמרא: מָאִי אִיָּל קְמַצָּא. מְבַרְרַת הגמרא: רַב פְּסָא אָמַר,
115 שׁוֹשִׁיבָא - מִן חֲגַב שְׂרָאשׁוּ אַרְוֶךְ. וְרַב חֲזִיא רַב אַמִּי מְשַׁמְרֵיהּ דְּעִילָא
116 אָמַר, סוֹסְפִיל - מִן חֲגַב שָׂאִין רָאשׁוּ אַרְוֶךְ, ואין כנפיו מכסים את רוב
117 גופו באופן הנראה לעינים בבירור אלא רוב הנראה רק על פי מדידה.
118 מְבַרְרַת הגמרא על פי דברי רב פפא ורב היא בר אמי את מחלוקת
119 התנאים, רַב פְּסָא אָמַר שׁוֹשִׁיבָא, וְקַמְפִּילָגִי - ובכך נחלקו התנאים
120 בְּחֲגַב שְׂרָאשׁוּ אַרְוֶךְ, מִר סָבַר - רבנן סברו, רָאשׁוּ אַרְוֶךְ אָסוּר, וְרַב
121 סָבַר - יוֹסֵי בְּן יוֹעֵזֵר סָבַר רָאשׁוּ אַרְוֶךְ מוּתָר. רַב חֲזִיא כִּר אַמִּי
122 מְשַׁמְרֵיהּ דְּעִילָא אָמַר,

1 הוֹאִיל וְבַהֲיָתוֹ בֵּן תַּשַּׁע שָׁנִים הוּא רָאוי לְבִיאָה מְטַמָּא נְמִי בְּזִבְחָה,
2 אבל כל זמן שאינו ראוי לביאה שאין לחוש שיבוא הישראל עמו
3 למשכב זכור, אינו מטמא בזיבה. אָמַר רַבִּינָא, הִלְכֵךְ - כיון שאמרנו
4 שתינוק גוי מטמא כזב משעה שראוי לביאה, הָא תִּינוּקָתָּה עוֹבְדַת
5 בּוֹדְכִים בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְרָאוּיָהּ לְבִיאָה מְטַמָּאָה
6 נְמִי בְּזִבְחָה, שיש לחוש שאם ישחה עמה תינוק ישראל יבוא לבעולה.
7 שואלת הגמרא: פְּשִׁטָּא, שכיון שגזירת חכמים בתינוק היא מוזמן
8 שהוא ראוי לביאה, כמו כן בתינוקת ראוי להיות שיעורה מוזמן
9 שתהיה ראויה לביאה שהוא משלש שנים ויום אחד.
10 מיישבת הגמרא: מָהוּ דְּתִנְיָא - הייתי סבור, כיון דְּהָא תִּינוּק זִכֵּר
11 כשהוא ראוי לביאה יָדַע לְאַרְגוּלִי - למשוך את הישראל אצלו,
12 משום כן גזרו עליו חכמים, וְהָא - אבל תינוקת בת שלש אף שהיא
13 ראויה לביאה, לֹא יָדַעָה לְאַרְגוּלִי - עדיין אין בה ערמומיות כל כך
14 למשוך את הישראל לבוא עליה, ולכן לא תהיה מטמאה משעה
15 שראויה לביאה אלא כשתהיה גדולה יותר מכך, קָא מְשַׁמְעֵי לָן שִׁגְם
16 בתינוקת לא חילקו חכמים וגזרו שתהיה מטמאה משעה שתהיה
17 ראויה לביאה והוא כשתהיה בת שלש שנים.
18 שנינו במשנתנו שרבי ובית דינו התירו את השמן, הגמרא חוזרת
19 לדון באותו היתר כיצד היה המעשה. מספרת הגמרא: מִסְתַּמְדִּין
20 וְאוּלֵי - נסמך והולך ליה רבי יהודה נְשִׂיאָה אֲבַתְנִיחָה דְּרַבִּי שְׁמֵלָאִי
21 שְׁמֵעִיָּה - על כתפי רבי שמלאי שמשו. אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי
22 שְׁמֵלָאִי, לֹא הָיִית אִמְשׁ בְּבִית הַמְּדֻרָשׁ בְּשִׁתְּרִינוּ אֶת הַשָּׁמֶן. אָמַר
23 לו רבי שמלאי לרבי יהודה בְּמִינּוּ תְתִיר אֶף אֶת הַפֶּתַח. אָמַר לו רבי
24 יהודה לרבי שמלאי, אִם בְּן כַּדְּבִרְיָךְ שְׁהִייתִי מְתִיר גַּם אֶת הַפֶּתַח, קָרוּ
25 לָן בֵּית דִּינָא שְׂרִיָּא - הייתי נקרא בפי העם 'בית דין המתיר', דְּתַנְּן -
26 כמו שנינו במשנה (ערוית פ"ח מ"ד), הָעִיד רַבִּי יוֹסֵי בְּן יוֹעֵזֵר אִישׁ
27 צִרְדָּה, שִׁלְשָׁה דְּבָרִים שִׁישׁ לְהַקֵּל בָּהֶם, דִּין אֶחָד, עַל אִיָּל קְמַצָּא -
28 מִן חֲגַב הַדּוּמָה לְאִיל, דְּכֹן - שהוא טהור ומותר באכילה. דִּין שֵׁנִי,
29 וְעַל מִשְׁקָה בֵּית מִטְּבַחְיָא דְּכֹן - ועל דם הקרבנות, והמים שמודיחים
30 בהם את הקרבנות, שֶׁהֵם שְׂדוּרִים, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא גִזְרוּ עֲלֵיהֶם טוּמְאֹת
31 מִשְׁקֵין. דִּין שְׁלִישִׁי, וְעַל דִּיקְרָב לְמִיתָא מְסָאָב - ועל הגיעה במת
32 שהוא טמא. וְקָרוּ לִיה יוֹסֵי שְׂרִיָּא - וקרו העם לרבי יוסי בן יעזר
33 שהעיד על היתר דינים אלו 'יוסף שריא', כְּלוּמַר יוֹסֵי הַמִּיקַל
34 והמתיר, הרי שאדם האומר היתר של דברים הנראים כאיסור נקרא
35 בפי העם אדם המתיר, ומשום כך אינו רוצה להתיר את הפת.
36 אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמֵלָאִי לְרַבִּי, הָתָם שְׂרָא תֵּלֵת וְיִמְרָ שְׂרָא חָדָא - שם
37 רב יוסף התיר שלשה דברים, ואפשר שמשום כך נקרא בפי העם יוסף
38 המתיר, אך אתה רבי התרת דבר אחד בלבד, וְאִי שְׂרִי מִר תְּרָא
39 אֲחֵרִיתִי - ואם תתיר רבי דבר אחד נוסף על השמן אֲבַתִּי תְתַרְתִּין הוּא
40 דְּתוּרִין - עדיין אינם אלא שני דברים המתותרים, ועל המתיר שני
41 דברים לא שמענו שנקרא אדם המתיר.
42 אָמַר לִיה רַבִּי לְרַבִּי שְׁמֵלָאִי, אָנָּה שְׂרִיָּא אֲחֵרִיתִי - אני התרתי דבר
43 נוסף מלבד השמן, ואם אתיר אף את הפת נמצא שהתירתי שלשה
44 דברים. מְבַרְרַת הגמרא: מָאִי הִיא - מה הוא הדבר הנוסף שרבי
45 התיר. מְבַרְרַת הגמרא: דְּתַנְּן - שנינו במשנה (גיטין ע"ג), הַנּוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ
46 גִּט וְאוֹמַר לָהּ זֶה גִּיטְךָ אִם לֹא בָאתִי מִכָּאן עַד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי,
47 כְּלוּמַר שָׂאם לֹא יָבֹא מֵעַתָּה וְעַד שִׁיעֲבֵרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי תוֹדִיָּה
48 מְגוּרְשָׁתָּה, וְמַת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי, אִינּוּ גַּם, שהרי זמן חלות
49 הגט הוא לאחר שנים עשר חודש, ואין גט לאחר מיתה, ואם מת
50 בעלה בלא בנין ויש לו אח, אסורה לינשא לאחר עד שתתייבם או
51 תחלוץ. וְתַנְּיָה עֲלָהּ - שנו על דין זה, וְרַבְּנָנֵינוּ חִלְקוּ וְהַתִּירוּהָ לִינְשָׂא,
52 וְאָמְרִינּוּ מָאֵן - מי הם רַבְּנָנֵינוּ שֶׁהַתִּירוּהָ לְהַנְשֵׂא. אָמַר לִיה יְהוּדָה
53 אָמַר שְׁמוּאֵל, בֵּית דִּינָא דְּשִׁרְיָו מְשַׁחָּא - בית הדין שהתיר את השמן
54 של גוים. והטעם שהתירוהו להנשא, משום דְּסָבְרִי לָהּ - שסוברים
55 כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר וְזִמְנוּ שֶׁל שְׂטַר מוֹכִיחַ עֲלָיו - שהזמן הכתוב בשטר
56 מוכיח על כוונת כותב השטר, שבדעתו שיחול המעשה הכתוב
57 בשטר מוזמן כתיבתו. וכיון שנכתב בגט זמן כתיבתו, הרי שבדעתו
58 שיחול מאותה שעה באם לא יבוא עד לאחר שנים עשר חודש,
59 וְנִמְצָא הַגִּט חַל מִשְׁעַת מְסִירָתוֹ בְּעוֹד שֹׁהֵיחַ חֵי. וְאָמַר רַבִּי אָבָא בְּרִיה
60 דְּרַבִּי חֲזִיא כִּר אָבָא, רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא הוֹרָה שֶׁהִיא מוֹתֵרַת
61 לְהַנְשֵׂא, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חַכְמִים כָּל שְׁעָתוֹ - כל ימי חייו. וְאָמַרִי לָהּ -

הגמרא: דכתיב (שם יא) 'הַנוֹגֵעַ בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים, וְכִתְיָב (שם כב) 'וְכָל אִשָּׁר יִגַע בּוֹ הַטָּמֵא וְטָמֵא, וְכִתְיָב בהמשך אותו הפסוק 'וְהִנֵּפֶשׁ הַנוֹגֵעַת הַטָּמֵא עַד הָעֶרֶב, הֲאֵל כִּיצַד – הכתוב הזה כיצד יתפרש, והרי לכאורה תחילת הכתוב סותר לסופו, שמתחילה כשאמר 'וְכָל אִשָּׁר יִגַע בּוֹ הַטָּמֵא וְטָמֵא' משמע, שהנגיעה באדם הנטמא מן המת מטמאת שבעת ימים, כמו שאמר הכתוב לפני כן (שם יא) 'הַנוֹגֵעַ בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים', וכשהכתוב מסיים 'וְהִנֵּפֶשׁ הַנוֹגֵעַת הַטָּמֵא עַד הָעֶרֶב' משמע, שהנוגע באדם טמא מת אינו טמא אלא עד הערב. אלא יש לפרש שהכתוב מדבר בשני אופנים, כָּאֵן – תחילת הכתוב שיתמא שבעת ימים מדובר בַּחִיבוּרִין, כָּאֵן סוף הכתוב שיתמא עד הערב מדובר שְׁלֵא בַּחִיבוּרִין.

אָמַר לְהוּ רַבָּא לחכמים שיישבו את דברי יוסי בן יעוזר על פי דברי רב נחמן, לֹא אֲמִינָא לְכוּ – האם לא אמרתי לכם, לֹא תִתְלוּ בִּיהַ בּוֹקֵי סְרִיקִין – [כדיים ריקים] בְּרַב נַחְמָן – שלא תתלו ותאמרו דברים בלא טעם בשם רב נחמן, שודאי הוא שיוסי בן יעוזר לא דיבר על טומאה בחיבורין. אלא הָבֵי אִמְרֵי רַב נַחְמָן, סַפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים הַתֵּיר לָהֶן – אדם שהלך ברשות הרבים וספק לו אם נגע שם במת או לא נגע, טהור, וזהו כוונת יוסי בן יעוזר בדבריו 'ועל דיקרב למיתא מסבא', כלומר, הנוגע בודאי במת הוא שנטמא, ולא כשיש ספק אם נגע במת.

מקשה הגמרא: וְהֵא הֲלֵבְתָא מְפֹשָׁה מְרִינֵן לָהּ – והרי הלכה זו שספק טומאה ברשות הרבים טהור, נלמדת מטובה, שהרי המקור לדין זה שיש להחשיב ספק טומאה כודאי נלמדת מפרשת טוטה, ואם כן יש לומר, מַה פּוֹשְׁתָּ רִשּׁוֹת הַיְחִיד – מה בטוטה אינה טמאה מספק אלא כשנסתרה, כלומר שנכנסה עמו למקום סתר, והיינו ברשות היחיד, שהרי רשות הרבים אינו מקום שתסתר עם אדם אחר, אָף טוּמְאָה שְׁנֵאסְרָה מספק לא נאסרה אלא בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, ומכאן שספק טומאה ברשות הרבים טהור, וקשה על דברי רבא שאמר בשם רב נחמן שהידושו של יוסי בן יעוזר הוא שספק טומאה ברשות הרבים טהור, והרי כבר למדנו דבר זה מדיני טוטה.

מתרצת הגמרא: הֵא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, סַפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים שְׁהוּא טְהוֹר, הֲלֵבְתָּ וְאִין מוֹרִין בֵּן – כך ההלכה, ואם בא אדם לשאול כיצד ינהג אם נגע בספק טומאה ברשות הרבים, אומרם לו שהוא טהור, אך אין מורים כן לפרסם הלכה זו לרבים, כדי שלא יבואו לזלול בדיני טומאה יותר מכך, וְאֵתָא אִיהוּ – יוסי בן יעוזר וְאִירִי לִיה אִירוּרִי – ופרסם הלכה זו בפני הרבים שספק טומאה ברשות הרבים טהור, ומשום כך נקראת הלכה זו על שמו.

הגמרא מביאה ראייה מברייתא לדברי רבא שהוראתו של יוסי בן יעוזר היתה בדין שספק טומאה ברשות הרבים טהור: תֵּנִיא נְמִי הֲנִי, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יוֹסֵי בֶן יַעֲזוֹר קוֹרֹזֵת נַעֲזֵן לְהֵם לְרִבִּים, בֵּין שְׁדוֹת שֶׁל בַּקְעָה הַשְּׂיִיבוֹת לַיְחִיד לְבֵין רִשּׁוֹת הָרִבִּים, כְּדִי שִׂיחִידָה לְהֵם לְסִימָן, וְאָמַר לְהֵם, עַד כָּאֵן רִשּׁוֹת הָרִבִּים, עַד כָּאֵן רִשּׁוֹת הַיְחִיד, וּמִכָּאֵן שְׁהוֹרְאָתוֹ לְרִבִּים הִיתָה בְּדִין סַפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים שְׁהוּא טְהוֹר, וּלְפִיכֵךְ הָרֵאָה לְהֵם עַד הֵיכֵן רִשּׁוֹת הָרִבִּים כְּדִי שְׁבֵאפוֹן שִׂיתְעוֹרֵר לְהֵם סַפֵּק אִם נִגְעוּ בְּדַבְרֵי טָמֵא, יִדְעוּ שְׁעַד מְקוֹם הַקּוֹרוֹת הֵרִי הֵם טְהוֹרִים, וּמִמְקוֹם הַקּוֹרוֹת וְאֵילָךְ הֵרִי הֵם טָמֵאִים.

מוסיפה הגמרא: כִּי אֵתוֹ לְקַמְיָה דְרַבִּי יִנְאִי – אך כאשר באו אנשים שהיה להם ספק אם נטמאו ברשות הרבים, החמיר להם וְאָמַר לְהוּ, הֵא מֵינָא בְּשִׁיקְעָתָא דְבַנְהָרָא וְיָלוּ מְבֹלוּ – הרי יש לכם מים בעמק הנהר לכו ותטבלו.

שנינו במשנה בכלל דברים של עובדי כוכבים האסורים באכילה ומותרים בהנאה 'וְהַשְּׁלֵקוֹת', והיינו דברים שהתבשלו על ידי עובד כוכבים.

מבררת הגמרא: מְנַהֲנֵי מוֹלֵי – מנין לנו דין זה, שבישולי עבדים אסורים. אָמַר רַבִּי חִיָּא בְּרַ אָבָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר קְרָא – נאמר בפסוק בתוך דברי משה רבינו לסיחון מלך חשבון 'אֹכְלֵי בֶּכְפָה תִשְׁפְּרוּנֵי וְאָכְלֵתִי וְיָמִים בְּכֶפֶה תִתֵּן לִי וְשִׁרְתִּי' (דברים ב כח), ויש

אייל קמצא הוא סופביל, וּבְרֵאשׁוֹ אִירוּךְ כְּגוֹן שׁוֹשִׁיבָא שְׂרֵאשׁוֹ אִירוּךְ, בּוֹלֵי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאִסוּר – בין לדעת רבנן ובין לדעת יוסי בן יעוזר אסור באכילה, וְהָבֵא – וכאן בסוביל, בְּכַנְפֵי חוֹפִין אֵת רִבּוּ עַל יְדֵי הַחֵק קְמִיפְלִגֵי – באייל קמצא שכנפיו מכסים את רוב גופו בדוחק שהוא רוב הנראה רק על פי מדידה, בזה נחלקו התנאים, מִר – יוסי בן יעוזר סָבַר, רִיבָא כֵּל דְהוּ בְּעֵינֵן – די ברוב כל שהוא להתיר את מין החגב, ולכן גב הסוביל מותר, וְזַמְר סָבַר – ורבנן סברו, רִיבָא דְמִנְכַר בְּעֵינֵן – רוב הניכר לעינים צריך כדי להתיר את מין החגב, ומשום כך הסוביל שאין כנפיו מכסים את רוב גופו באופן הנראה לעינים אסור באכילה.

עוד שנינו במשנה בעדיות: וְעַל מִשְׁקָה בִּי מִמְּכַחֲתָא דְבֵן. מבררת הגמרא: מֵאֵי דְבֵן – מה היא הטהרה הנאמרה על משקה בית המטבחיים. משיבה הגמרא: רַב אָמַר, דְבֵן – טהור מִמַּש, שאפילו טומאת עצמו אין לו, שאף אם נגע משקה זה בדבר טמא אינו נטמא. וְשִׁמְוֵאל אָמַר, דְבֵן מִמְּטָמֵא אַחֲרִים, שאם נגע משקה זה בדבר אחר אינו מטמא אותו אף באופן שהמשקה עצמו נטמא. אָכַל טוּמְאָת עֲצָמֵן יֵשׁ בְּהוּ, שאם נגע המשקה בדבר טמא נטמא.

הגמרא מבארת את טעם מחלוקת רב ושמואל: רַב אָמַר, דְבֵן מִמַּש, משום שמפרש את דברי יוסי בן יעוזר דְּסָבַר טוּמְאָת מִשְׁקֵין אֵינָה מִן הַתּוֹרָה אלא מִדְרַבָּנָן, וְכִי נִזְוֵר רַבְּנָן טוּמְאָה עַל מִשְׁקֵין הוּא רַק בְּמִשְׁקֵין דְעֵלְמָא – בסתם משקין, אָכַל בְּמִשְׁקָה בִּי מִמְּכַחֲתָא לֹא נִזְוֵר רַבְּנָן טוּמְאָה. וְשִׁמְוֵאל אָמַר, דְבֵן מִמְּטָמֵא אַחֲרִים אָכַל טוּמְאָת עֲצָמֵן יֵשׁ בְּהוּ, משום דְּסָבַר טוּמְאָת מִשְׁקֵין עֲצָמֵן דְאִירוּרִיָּתָא, ואין ביד חכמים לעקור דין זה ולטהר את המפורש בתורה לטמא, אבל לְטָמֵא אַחֲרִים אֵינּוּ אלא מִדְרַבָּנָן, וְכִי נִזְוֵר רַבְּנָן בְּמִשְׁקֵין דְעֵלְמָא בְּמִשְׁקֵין בִּי מִמְּכַחֲתָא לֹא נִזְוֵר.

עוד שנינו במשנה בעדיות: וְעַל דִּיקְרָב לְמִיתָא מְסָבָא, וְקָרוּ לִיה יוֹסֵף שְׁרָיָא. מלשונו של יוסי בן יעוזר במשנה נראה שגזר על הנוגע במת שיהא טמא, ועל כך מקשה הגמרא: וְכִי מִשּׁוּם כֵּךְ קְרֵאוּהוּ יוֹסֵף שְׂרִיא, כלומר יוסף המתיר, ולא יוסף אֲמָרָא מִיבְעֵי לִיה – היו צריכים לקרוא יוסף האוסר ולא יוסף המתיר. וְעוֹד קֵשָׁה, שהרי הנוגע במת אינו אסור משום גזירה, אלא דְאִירוּרִיָּתָא הִיא, דְכִתְיָב בְּדִינֵי הַטּוּמְאָה שְׁבַפְרֶשֶׁת אִפְרַר פְּרָה אֲדוּמָה (במדבר יט טז) 'וְכָל אִשָּׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחֵלֶל הָרֵב אוֹ בְּמַת וְגו' יְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים, ומדוע הוצרך יוסי בן יעוזר לגזור על כך.

מתרצת הגמרא: דְאִירוּרִיָּתָא, דִּיקְרָב טָמֵא – הנוגע במת, טמא, דִּיקְרָב מְהוֹר – אבל הנוגע בדבר שנגע במת, טהור, וְאֵתָּה אִינְהוּ – חכמים וְנִזְוֵר, אִפִּילוּ דִּיקְרָב בְּדִיקְרָב, וְאֵתָּה אִינְהוּ – יוסי בן יעוזר וְאִוקְמָה דְאִירוּרִיָּתָא – והעמיד את דיני הטומאה על הנאמר בתורה, ואמר שאין טמא אלא אדם הנוגע במת עצמו אבל הנוגע בדבר שנגע במת טהור. ולפיכך נקרא יוסף שריא, שהתיר דבר זה.

שואלת הגמרא: דִּיקְרָב בְּדִיקְרָב נְמִי דְאִירוּרִיָּתָא הוּא, דְכִתְיָב (שם כב) 'וְכָל אִשָּׁר יִגַע בּוֹ הַטָּמֵא וְטָמֵא', כלומר, כל מי שיגע בו אותו שנטמא על ידי המת יהיה טמא, הרי שהנוגע באדם הנוגע במת, טמא.

מיישבת הגמרא: אָמְרוּהִי רַבְּנָן קְמִיָּה דְרַבָּא – חכמים פירשו לפני רבא את דברי יוסי בן יעוזר, מְשַׁמֵּיָה דְמִר זוּמְרָא בְּרִיהַ דְרַב נַחְמָן, דְאָמַר מְשַׁמֵּיָה דְרַב נַחְמָן, דְאִירוּרִיָּתָא, דִּיקְרָב בְּדִיקְרָב בַּחִיבוּרִין, טוּמְאָת שְׁבַעָה – מן התורה, הנוגע ומחובר למת, ובא חיבורו ונוגע בו באותה שעה, טמא שבעת ימים, שְׁלֵא בַּחִיבוּרִין טוּמְאָת עֶרֶב – אבל אם נוגע באדם שכבר פרש מנגיעתו במת ואינו מחובר אליו, טמא רק עד הערב, וְאֵתוֹ אִינְהוּ וְנִזְוֵר, אִפִּילוּ שְׁלֵא בַּחִיבוּרִין טוּמְאָת שְׁבַעָה – אפילו הנוגע באדם שנגע במת וכבר אינו מחובר למת שיהיה טמא שבעת ימים, וְאֵתָּה אִינְהוּ – יוסי בן יעוזר וְאִוקְמָה דְאִירוּרִיָּתָא – והעמיד את דינו על דין תורה, שהנוגע במת שלא בחיבורין אינו טמא שבעת ימים אלא עד הערב.

מבררת הגמרא: דְאִירוּרִיָּתָא מֵאֵי הִיא – מנין שמן התורה אין טומאת שבעת ימים אלא על הנטמא בטומאת מת על ידי חיבורין. משיבה

לדרוש שהיו ישראל רשאים לאכול ממאכלי העובדי כוכבים רק ממינים שהם פְּמִיּוֹם שהוזכרו בפסוק, וכך יש לדרוש, מִה מְיֻמָּה, שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ על ידי העובדי כוכבים, אִף אוֹכֵל שְׁהוּתֵנוּ היינו רק באופן שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ, אבל אם בישל העובד כוכבים את המאכל הרי זה שינוי, ואסור.

דוחה הגמרא: אֵלֶּה מַעֲתָה – לפי ביאור זה, הַפִּיִן וְעִשְׂאֵן העובד כוכבים קְלִיּוֹת – ייבשם בתנור, הֵכִי נְפִי – האם תאמר גם בזה דְּאִסוּרִין, כיון שהיה כאן שינוי. וְכִי תִיָּמָא הֵכִי נְפִי – ואם תרצה לומר שאכן הקליות אסורות, וְהַתְּנִיָּא בברייתא, הַפִּיִן וְעִשְׂאֵן קְלִיּוֹת, מוֹתְרִין, ומוכח שאין טעם האיסור בבישולי עכו"ם מחמת שהשתנו המאכלים.

מבאר הגמרא את הדרשה באופן אחר: אֵלֶּה מַעֲתָה כֵּן הוּא הַהִיקֶשׁ, מאכלי הגויים המותרים הם פְּמִיּוֹם, מִה מְיֻמָּה שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִפְּרִיָתָן – מצורתם הראשונה, אִף אוֹכֵל שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִפְּרִיָתָן הוּא הַמּוֹתֵר, ואילו אוכל שבושל על ידי גוי השתנה מצורתו הראשונה, ואסור.

ולכן קליות שלא השתנו מצורתם הראשונה, מותרים. דוחה הגמרא: אֵלֶּה מַעֲתָה, הַפִּיִן וְהַתְּנִיָּא העובד כוכבים, הֵכִי נְפִי דְּאִסוּרִין, שהרי השתנתה צורתם מחיטין לקמח, וְכִי תִיָּמָא הֵכִי נְפִי – ואם תרצה לומר שאכן קמח שנטחן על ידי עובד כוכבים אסור, וְהַתְּנִיָּא בברייתא הַפִּיִן וְעִשְׂאֵן קְלִיּוֹת, הַקְּמָחִים וְהַסְּלִתוֹת שְׁלֵהֶן – של עובדי כוכבים, מוֹתְרִין. ומוכח שאין איסור בדבר שהשתנה מצורתו הראשונה.

מבאר הגמרא את הדרשה באופן אחר: אֵלֶּה מַעֲתָה כֵּן הוּא הַהִיקֶשׁ, מִה מְיֻמָּה, מִה מְיֻמָּה שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִפְּרִיָתָן על ידי הַאֹרֶן – האש, אִף אוֹכֵל שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִפְּרִיָתָן על ידי הַאֹרֶן מותר, אבל בבישול שהשתנה המאכל על ידי האש, אסור. ולכן התירה הברייתא קמחים וסלתות של עכו"ם, כיון שהשינוי מחיטין לקמח או סולת לא נעשה על ידי האור. דוחה הגמרא: מִיָּדֵי אֹרֶן פְּתִיב – וכי נאמר בפסוק לשון אש, שמחמת כן אתה אומר שהאיסור הוא רק בדבר שהשתנה על ידי האש.